[redacted] সাধাৰণ আলোচনা (ৰামৰ বন-গমন)

আমাৰ আলোচনাৰ বাবে নিৰ্বাচিত এই পাঠাংশ *কথা ৰামায়ণ*ৰ অযোধ্যা-কাণ্ডৰ, দ্বিতীয়-তৃতীয় অধ্যায়ৰ অন্তৰ্গত। এই কথা ইতিমধ্যে কৈ অহা হৈছে। ইয়াত ৰজা দশৰথে ৰামৰ ৰাজ-অভিষেক কৰিবলৈ যো-যা কৰাৰ পাচৰে পৰা অযোধ্যাত সংঘটিত ঘটনাৰাজিৰ বৰ্ণনা কৰি কেনেদৰে ৰামে বনলৈ গমন কৰিবলগীয়া হ'ল সেই বিষয়ে বিশদভাৱে উল্লেখ আছে। ইতিমধ্যেই উল্লেখ কৰি অহা হৈছে যে ৰঘুনাথ মহন্তই

অতি সংক্ষিপ্তভাৱেহে *ৰামায়ণ*ৰ কথাখিনি বৰ্ণনা কৰিছে আৰু *কথা ৰামায়ণ*খন কথোপকথনৰ আৰ্হিৰে লিখা। নাৰদ মুনিয়ে যেন বাল্মীকিক এই ঘটনাৰাজি কৈ আছে তেনে এক আভাস দাঙি ধৰি অধ্যায়টো আৰম্ভ কৰিছে।

ৰামৰ ৰাজ-অভিষেকৰ খবৰ চহৰত প্ৰচাৰ হোৱাৰ লগে লগে চাৰিওফালে অনন্দ উৎসৱৰ আৰম্ভ হৈছে। সেই বতৰা পাই কৈকেয়ীৰ এগৰাকী কুঁজী দাসী মন্থৰাই দুখ মনেৰে আহি কৈকেয়ীক সেই বতৰা দিছেহি। কৈকেয়ীয়েও খবৰটো শুনি আনন্দ পাই কুঁজীক কণ্ঠহাৰ এফেৰি দিয়ে। কিন্তু মন্থৰাই সেই হাৰডাল দলিয়াই পেলাই দিয়ে আৰু "হা হা, মই কি দোষৰ ফলে তোৰ সঙ্গত পৰি ৰহিলো। জাতো তোৰ সুখ নেদেখিলো।" বুলি কৈ তাইৰ ৰূপ-যৌৱনক ধিক্কাৰ দি সতিনীৰ পুতেক ৰজা হোৱাত আনন্দ কৰিবলগীয়া নাই বুলি গালি পাৰে। ৰাম ৰজা হ'লে ভৰত কি হ'ব বুলি সুধে। সেই কথা শুনি কৈকেয়ীয়ে কয় যে ৰামচন্দ্ৰই মাকতকৈ তাইক বেছি সন্মান, ভক্তি কৰে আৰু তায়ো ৰামক ভৰততকৈ অধিক চেনেহ কৰে। কৈকেয়ীৰ উত্তৰ শুনি কুঁজীয়ে তাইক পুনৰ গালি পাৰি তাইৰ বাপেকৰ উদাহৰণ দি ক'লে যে তেওঁ নিজেই দেখুন ভায়েকক ৰজা নাপাতি পুতেকক হে ৰজা পাতিছে, ঠিক সেইদৰে ৰামেও পাচত পুতেকক ৰজা নাপাতি ভৰতক ৰজা পাতিবনে? সেয়ে এতিয়া কৈকেয়ীয়ে ৰজাক পূৰ্ব সত্য মনত পেলাই দি ভৰতক ৰজা পাতি ৰামক বনলৈ পঠিয়াবলৈ উপদেশ দিয়ে।

কুঁজীৰ মন্ত্ৰণা শুনি লেখক ৰঘুনাথ মহন্তয়ো আন বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ দৰে কাৰ্যকৰণ সম্পৰ্কে টিপ্পনী প্ৰদান কৰি কৈছে যে দুৰ্জ্জনৰ লগত থাকিলে সন্তৰো মতি নষ্ট হয়, অসন্তৰটো কথা নাই। কৈকেয়ীয়ে কুঁজীৰ মন্ত্ৰণা মতেই মাটিত লেটি লৈ কান্দি থাকিবলৈ ধৰিলে। ৰজা দশৰথে আহি কৈকেয়ীক সেই অৱস্থাত দেখি কি হৈছে সেই বিষয়ে প্ৰশ্ন কৰি কোনোবাই কিবা কৰিছে যদি উচিত দণ্ড প্ৰদান কৰিম বুলি আশ্বাস প্ৰদান কৰে। লগতে ৰামৰ ৰাজ-অভিষেক কৰিব বিচৰা খবৰটো প্ৰদান কৰে। ৰজাৰ কথা শুনি কৈকেয়ীয়ে মন্থৰাৰ উপদেশ মতে কথাৰে ৰজাৰ বান্ধিলৈ পূৰ্বৰ কথা সোঁৱৰাই বৰ দুটি তেতিয়াই প্ৰদান কৰিবলৈ অনুৰোধ কৰে। কৈকেয়ীয়ে বিচৰা প্ৰথম বৰ মতে — ৰামৰ পৰিৱৰ্তে ভৰতক ৰজা পাতিব লাগে আৰু দ্বিতীয় বৰ অনুসৰি ভাতৃ-ভাৰ্যাসহিতে ৰামক চৈধ্য বছৰৰ বাবে বনলৈ পঠিয়াব লাগে।

কৈকেয়ীৰ কথা শুনি ৰজা মূৰ্চ্ছিত হৈ পৰে, পুনৰ চেতনা পাই এই বৰ নিবিচাৰিবলৈ বাৰে বাৰে অনুৰোধ কৰে। কিন্তু কৈকেয়ী কোনো কথাতে মান্তি নহয় আৰু ৰজাক সত্য ৰক্ষা নকৰিলে উপৰি পুৰুষসহিতে সকলো নৰকত ভুঞ্জিব বুলি মত পোষণ কৰি তায়ো মৃত্যু বৰণ কৰিব বুলি জনায়। ৰজা দুখে-শোকে জৰ্জ্জৰিত হৈ ভূমিত পৰি থাকে আৰু এনেদৰেই গোটেই ৰাতিটো পাৰ হয়। ৰাতিপুৱালত পাত্ৰ-মিত্ৰ, মন্ত্ৰী-পুৰোহিতসকলে অন্তেষপুৰত লগ হৈ ৰজাক মাতিবৰ বাবে সুমন্তক ভিতৰলৈ পঠিয়ায়। ৰজাই সুমন্তক শ্ৰীৰামক সেই সময়তেই তালৈ লৈ অনিবলৈ আদেশ কৰে।

ৰজাৰ আদেশ পাই সুমন্তই ৰামৰ আৱাসলৈ যায়। ইয়াৰ পাচতেই অসমীয়া কবিয়ে বৰ সুন্দৰভাৱে ৰামৰ ৰাজপ্ৰাসাদৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰি ৰাম যে ভগৱন্ত পুৰুষ তাৰ ধাৰণা প্ৰদান কৰি তেওঁৰ প্ৰাসাদ সম্পৰ্কে কয়— "সাক্ষাতে দ্বিতীয় বৈকুণ্ঠ।" বৈকুণ্ঠত ভগৱান থাকে, ৰামৰ আৱাস সাক্ষাত দ্বিতীয় বৈকুণ্ঠ বুলি কৈ ৰাম যে ভগৱন্তৰ ৰূপ সেই ধাৰণা আমাক প্ৰদান কৰে।

ৰজাৰ আদেশ মৰ্মে সুমন্তই শ্ৰীৰামক লগতলৈ কৈকেয়ীৰ গৃহলৈ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে আৰু নগৰৰ জনতাইও আনন্দ মনেৰে সেই যাত্ৰাত যোগ দিয়ে। ৰামে কৈকেয়ীৰ গৃহত উপস্থিত হৈ বাপেকৰ ওচৰলৈ যায় আৰু ৰজাই ৰামক দেখি 'হা ৰাম' বুলি কৈ মূৰ্চ্ছিত হৈ পৰে। বাপেকৰ তেনে অৱস্থা দেখি ৰামে কৈকেয়ীক তাৰ কাৰণ সোধে — "ইন্দ্ৰাদি দিকপালগণে যদি বাপৰ দ্ৰোহ চিন্তিছে, সে সৱক বান্ধি বাপত ভেণ্টাৱো। যদি পিতৃৰ আজ্ঞা পাও কালে সহিত অন্তকক বন্দী কৰো। যদি পিতৃৰ বাঞ্ছা হৱে, বৃদ্ধভাৱ গুচাই যুৱা-শৰীৰ কৰো। মই পুত্ৰ থাকিতে পিতৃক কোন অসাধ্য আছে? তথাপি পিতৃৰ হেন শোক হৈয়াছে। আমাৰ জীৱন ধিক ধিক।"

সেই কথা শুনি কৈকেয়ীয়ে ক'লে যে সেইবোৰ কোনো কাৰণে নহয়; ৰজাই পূৰ্বতে দেৱতাৰ হৈ অসুৰৰ বিপক্ষে যুঁজ কৰি অযোধ্যাত উপস্থিত হোৱাৰ পাচত তই বহু যত্নৰে শুশ্ৰূষা কৰিছিল। তেতিয়া ৰজাই দুটা বৰ প্ৰদান কৰিছিল। এই বুলি কৈকেয়ীয়ে তাই ৰজাৰ পৰা বিচৰা বৰ দুটিৰ কথা উল্লেখ কৰে। লগতে কয় যে ৰামে সিংহাসন আশা কৰিছে বাবেই ৰজাৰ তেনে অৱস্থা হৈছে আৰু ৰাম বনলৈ গ'লেই তেওঁৰ ঠিক হৈ যাব। এইখিনিতে ৰঘুনাথ মহন্তই অযোধ্যা-কাণ্ডৰ দ্বিতীয় অধ্যায়ৰ সমাপ্ত কৰি অধ্যায়ৰ শেষত বৈষ্ণৱ কবিকূলৰ দৰে ভগৱন্তৰ শ্ৰীচৰণত নিজকে সমৰ্পণ কৰিবলৈকো মনত পেলাই দিছে।

ইয়াৰ পাচতেই পুনৰ নাৰদে বাল্মীকিক কাহিনী কৈ থকাৰ আৰ্হিৰেই তৃতীয় অধ্যায়ৰ আৰম্ভ কৰিছে। কৈকেয়ীৰ কথা শুনি ৰামে বাপেকৰ যদি সেয়ে অভিপ্ৰায় তেন্তে তেওঁ অতি আনন্দ মনৰে সেয়া পালন কৰিব বুলি জনায়। কেৱল মনত এটাই দুখ ৰ'ব — কৌশল্যা মাকক কোনে প্ৰতিপালন কৰিব? এয়া ৰামৰ মাতৃভক্তিৰ এক নিদৰ্শন।

ৰামৰ কথা শুনি ৰজাৰ দুখত অধিক কাতৰ হয় আৰু ৰামে সেয়া দেখি বনলৈ যাবলৈ আজ্ঞা বিচাৰে। সেই কথা শুনি কৈকেয়ীয়ে ক'লে যে ৰাম গলেই ৰজা সুস্থ হৈ উঠিব। কৈকেয়ীৰ কথা শুনি ৰামে ক'লে যে কৈকেয়ীয়ে এনে ছলনা কৰি ৰজাৰ কষ্ট দিব নালাগিছিল। তেওঁক কোৱা হ'লেই হ'লহেতেন, তেওঁ ভায়েক ভৰতৰ বাবে প্ৰাণ দিব পাৰে, চক্ৰৱৰ্তী পদটো একেবাৰে তুচ্ছ। এয়া ৰামৰ ভাতৃ প্ৰেমৰ পৰিচায়ক।

ইতিমধ্যে কৌশল্যাৰ লগতে লক্ষ্মণো আহি তাত উপস্থিত হয়হি। তেওঁক কোনেও কথাবোৰ জনাব পৰা নাছিল। কেৱল সকলোৱে কৈকেয়ীক গৰিহণা দি হে আছিল। ৰামে সকলো কথা মাক কৌশল্যাক ক'লে আৰু সেই কথা শুনি তেৱোঁ মূৰ্চ্ছিত

হৈ পৰে। ৰাম-লক্ষ্মণে মাকক তুলি ধৰে আৰু মাকে সুস্থ হৈ ৰামক বনলৈ নাযাবলৈ অনুৰোধ কৰে তথা কৈকেয়ীক গালি পাৰিবলৈ ধৰে। দশৰথকো তিৰোতাসেৱী বুলি কয়। সেই সময়তে লক্ষ্মণেও উজান দি ককায়েকৰ পৰা কৈকেয়ীক হত্যা কৰাৰ আদেশ বিচাৰে। লাগিলে ৰজা দশৰথেও যদি বাধা দিয়ে তেওঁকো মাৰিব আৰু ভৰতে মোমায়েক সহিতে আহি যুদ্ধ কৰে তেতিয়া তাকো মাৰিব বুলি কয়। আনকি ইন্দ্ৰাদি দেৱতাগণেও যদি ভৰতক সহযোগ কৰে তেতিয়াও লক্ষ্মণক হৰোৱাব নোৱাৰে বুলি ব্যক্ত কৰে।

কৌশল্যাও লক্ষ্মণৰ কথাত হয়ভৰ দি "আততায়ীৰ বধে কিছু দোষ নাহি।" বুলি কৈ মাতৃবাক্য পালিলে ভুল নহয় বুলি যুক্তি আগ বঢ়ালে। তেতিয়া ৰামে কৰযোৰে কয় যে তেওঁ বাপেকৰ বাক্য মানি বনলৈহে যাব বিচাৰে। কথাৰ প্ৰসংগত পৰশুৰাম, চণ্ড ঋষিৰ পিতৃবাক্য পালন কৰাৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰি ৰামে মাকক ৰজা দশৰথৰ শুশ্ৰূষা কৰিবলৈহে অনুৰোধ কৰে।

ৰামৰ কথা শুনি লক্ষ্মণে ক্ৰোধান্বিত হৈ ক্ষত্ৰিয় হৈও নপুংসকৰ দৰে কৰিছে বুলি মন্তব্য কৰি ৰামক বনলৈ নাযাবলৈ কৈ যুদ্ধত লিপ্ত হ'বলৈ আহ্বান কৰে। কিন্তু ৰামে নিজৰ মহিমাৰ কথা ব্যক্ত কৰি কয় — "জি হৰিক পূজি চাৰি পদ পাই, জাৰ ভক্তিয়ে মুকুতিকো তুচ্ছ কৰে, হেন হৰিক যদি বনবাস এড়াইতে সাধিবো, তেবে সাধুসবে সুনি হাস্য কৰিব।" ৰামৰ যুক্তি মানি লৈ লক্ষ্মণে যুদ্ধ নকৰি ৰামৰ সৈতে বনলৈ যাবলৈ বিচাৰে। ৰামে বিভিন্ন কথাৰে লক্ষ্মণক সেই কাৰ্যৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিব বিচাৰে। কিন্তু লক্ষ্মণ মান্তি নহয়; কিন্তু পৰিশেষত ৰামে লক্ষ্মণো বনলৈ লগত যোৱাত মত দিলে। মন কৰিবলগীয়া যে ৰাম যে ভগৱন্তৰ ৰূপ সেই কথা এইখিনি সময়ত কোৱা কথাটো মূল *ৰামায়ণ*ত নাই। এয়া অসমীয়া কবিৰ নিজা কথা তথা ৰামভক্তিৰ নিদৰ্শন বুলি অনুমান কৰাত অলপো অসুবিধা নহয়।

সেই সময়তে সুমিত্ৰা মহাৰাণী তাত আহি উপস্থিত হয়হি আৰু সকলো কথা শুনি দুখঃ সাগৰত নিমৰ্জ্জিত হয়। মাতৃ কৌশল্যাই পুনৰ দুখেৰে ৰামক মনু বাক্যৰ দোহাই দি "দশ বিপ্ৰাধিক অধ্যাপক, দশ অধ্যাপকতো অধিক পিতৃ, পিতৃতো দশগুণে মাতৃ। হেন মহাগুৰুৰ বাক্য তোৰ পালিতে উচিত। ৰাজাৰ বাক্য পালিলে অৱশ্যে ৰাজাৰ মৃত্যু হৈব। বাক্য ছাড়িলে ৰাজাৰ প্ৰাণ ৰহিবে।" বুলি কৈ বনলৈ যাবলৈ বাৰণ কৰিব বিচাৰে। কিন্তু, ৰামে পিতৃবাক্য পালন কৰি বনলৈ যাবলৈহে বিচাৰে আৰু কৈকেয়ীক দোষ নিদিবলৈ কয়। প্ৰত্যেক গৰাকী মাতৃয়ে নিজৰ পুতেকৰ ভাল হোৱাতো বিচাৰে সেয়ে তেওঁ তেনে কৰিছে বুলি বুজনি দিয়ে। তথাপিতো মাক কৌশল্যাই মানি নোলোৱাত "ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা জানি মাতৃ অনুজ্ঞা দিয়া।" বুলি অনুৰোধ কৰে।

অৱশেষত ৰামৰ যুক্তিপূৰ্ণ কথা শুনি কৌশল্যা মান্তি হয় আৰু বনত থকা কালত বিঘিনি নাশ হ'বৰ বাবে কৰা বিভিন্ন ধৰ্মীয় কৃত্য কৰি ৰাম-লক্ষ্মণক বনলৈ যাবলৈ আজ্ঞা প্ৰদান কৰে। তাৰ পাছতেই শ্ৰীৰাম-লক্ষ্মণে মাতৃক প্ৰদক্ষিণ কৰি সীতাৰ গৃহলৈ

ৰাওনা হয়। এইখিনি বৰ্ণনাৰে তৃতীয় অধ্যায়ৰ সামৰণি মাৰি কবিয়ে পুনৰ বৈষ্ণৱ কবিকূলৰ দৰে ভগৱন্তৰ শ্ৰীচৰণত নিজকে সমৰ্পণ কৰিবলৈকো মনত পেলাই দিছে।

এই আলোচনাৰ জৰিয়তে আমি অৱগত হ'লো ৰঘুনাথ মহন্তই তেওঁৰ ৰচনাত ৰামকথা কেনেদৰে ব্যক্ত কৰিছে। মহন্তই ৰামক ভগৱন্তৰ ৰূপ বুলি বিবেচনা কৰি পাঠৰ মাজতেই তাৰ আভাস প্ৰদান কৰিছে। প্ৰসংগক্ৰমে মন কৰিবলগীয়া যে এই পাঠাংশৰ মাজতে অতি কম কথাতে ৰঘুনাথ মহন্তই ৰাম, লক্ষ্মণ, কৈকেয়ী, কুঁজী মন্থৰা, দশৰথ, কৌশল্যা, সুমিত্ৰা আদিৰ চৰিত্ৰ অতি সুন্দৰভাৱে আমাৰ আগত তুলি ধৰাত সাৰ্থকতা লভিছে। তদুপৰি প্ৰয়োজনসাপেক্ষে অসমীয়া লোকপৰম্পৰাৰ কিছু কথা ব্যক্ত কৰিছে। উদাহৰণস্বৰূপে আমি ৰাম বনলৈ যাবলৈ লোৱাৰ সময়ত মাকে বিষ্ণু নিৰ্মাল্য দিয়া, বিষ্ণুমন্ত্ৰ-কৱচ বান্ধি দিয়া, নিজৰ পদধূলি ৰাম-লক্ষ্মণৰ শিৰত দিয়া, যাত্ৰাৰ আগত মাতৃক প্ৰদক্ষিণ কৰি আদি কথা উল্লেখ কৰিব পাৰোঁ। ই আমাৰ সমাজত প্ৰচলিত বৈষ্ণৱ পৰম্পৰাৰো আভাস প্ৰদান কৰে। ঠিক সেইদৰে মনুবাক্যৰ উল্লেখ আদিয়ে সেই সময়ত যে সেয়া প্ৰচলন আছিল সেই ধাৰণা প্ৰদান কৰে। অৱশ্যে, "স্ত্ৰীৰ হেনয় চৰিত্ৰ ঃ জাত অতি অনুৰক্ত তাত তিলেকে বিৰক্ত। এতেকেসে বিৱেকীসৱে স্ত্ৰীত বিশ্বাস নাহি কৰে।" বুলি ব্যক্ত কৰি সেই সময়ত যে নাৰীৰ স্থিতি সমাজত বৰ উচ্চ নাছিল তাৰো প্ৰমাণ দাঙি ধৰে। সৰ্বশেষত এক কথাত ক'ব পাৰি যে অসমীয়া কবিয়ে নিজৰ মূল লক্ষ্য — ৰাম ভক্তি আৰু ৰামৰ শ্ৰেষ্ঠত্বৰ কথাই বাৰে বাৰে ঘোষিত কৰাত সফলতা লাভ কৰিছে।